

Nicolae Iorga educator

Sabin Evușian.

Doamnelor și Domnilor,

Societățile culturale românești din localitate Vă aduc, prin graiul meu, mulțumiri pentru prezența DVoastre la această serbare de 60 de ani dela nașterea celui mai desăvârșit și mai reprezentativ cărturar al neamului nostru românesc: *Nicolae Iorga*.

Educator sau îndrumător cultural, apostol — profet sau animator de mari avânturi, istoric-literat sau scrutător de scumpe moaște naționale, sunt tot atâtea aspecte ale unui suflet mare — creator, cel mai luminos, mai sincer și mai jertfelnic suflet românesc.

Cuvintele ce veți auzi azi nu vor fi decât scurte omagii, izvorâte însă din gânduri curate și sentimente sincere, cu cari te poți apropria numai de ceice aduc suprema jertfă neamului și țării lor.

*

Nicolae Iorga . . .

Ca elev i-a fost puțin cuprinzătoare atmosfera școlară, ca profesor prea îngustă catedra, iar ca om de știință prea strâmte granițele . . .

El a fost și rămâne un nesecat izvor de energie, nu de lumină numai ci și de căldură, — un izvor de lumină cum nu pot fi cele ale lumii materiale, — care mereu crește, se 'ntețește, pătrunzând tot mai departe și activând tot mai adânc. Taina marilor educatori . . .

Alimentându-se din trecutul neamului său pe care nimeni altul nu l-a răscolit nici l-a trăit mai intens . . . și din pământul țării sale pe care nimeni altul nu l-a cunoscut nici l-a iubit mai mult, — geniul său, întovărașit întotdeauna de cea mai clasică moralitate, și extraordinara sa putere de muncă creatoare, l-au consacrat cel mai mare educator al neamului nostru.

Activitatea sa, atingând aproape toate domeniile, e formidabilă chiar și numai în ce privește domeniul cultural.

Ajunge să fie, doar, amintite cursurile ce le-a ținut și le ține la catedra căreia a știut să-i imprime ritmul unei vieți *naționale* și *morale* superioare și aureola celui mai limpede idealism; — nesfârșita serie de lucrări științifice și de popularizare, între ele, în special, *Istoria Românilor pentru popor*, care pătrunzând — pe vremuri — sub diferiți titli și dincolo de Carpați, a fost o adevărată hrană sufletească pentru „cei mai buni“, — revistele prin cari — cum însuș zice — a reușit „să creeze un gust sănătos în public și o îndreptare firească la scriitori“,¹⁾ ziarul său „*Neamul*

¹⁾ N. Rom. No. 53 din 1906 pag. 869.

Românesc“, în care lua act de tot ce se petrecea la Români, în și afară de hotare, încurajând și îndrumând pretutindeni cu „suflarea vremilor nouă“, — nenumăratele conferințe ținute pe tot întinsul pământului românesc, — toate înfăptuirile sale la și prin Liga Culturală și Universitatea de vară din Vălenii de munte, cercetată de însuș Principele Carol (azi Regele Carol al II-lea), gest înalt, de pe urmă căruia N. Iorga trăise atunci (în 1912) „cea dintâi zi de răsplată morală“, — și, însfârșit, luminoasele cursuri ce le-a ținut la Universitățile streine și Institutele de limbă și literatură română înființate în diferite țări, . . . ajunge — zic — să fie, doar, amintite toate acestea, ca să *simți* întreaga grandoare a acestui *om*, despre care cu drept cuvânt poate spune un fost elev al lui că „în mintea și sufletul său, cuprinde toată înțelepciunea veacurilor trecute și toate însușirile mari ale poporului său“¹⁾ . . .

Era indicat să fie conducătorul sufletesc, marele îndrumător și supremul educator în Vinerea Patimilor, în Ziua Învierii și în Săptămâna Luminată, de refacere, a neamului nostru românesc.

Din fiecare vorbă rostită, din fiecare cuvânt scris, din fiecare faptă a sa, se degajează un ideal moral-național, având ca temelie o adâncă încredere în vitalitatea neamului său, iar ca animatori: iubirea, abnegația desăvârșită, corectitudinea și cinstea ce însuflă respect, entuziasmul și suferința sinceră, tot atâtea calități, ce au pus și „pun în mișcare energia unei întregi serii de generații, transformându-le în tot atâtea falange de luptă, care-și dau seama că omul trăește pentru a merge drept și curajos înainte, jertfindu-și munca și chiar viața pentru veșnicul ideal: *neam și țară* . . .“²⁾

Naționalism, patriotism, — bunăstare mai ales culturală, — muncă multă, cinstită și desinteresată, dar mai presus de toate simțul datoriei și caracterul integru, pentru a crea și a păstra o Românie onestă și curată . . . , iată un întreg sistem de educație civică-națională, al cărei propovăduitor neobosit, cu cuvântul și cu fapta, a fost și este N. Iorga.

Câteva crâmpee:

„*Naționalism* — zice dânsul — înseamnă iubirea și apărarea neamului tău mai presus de orice, înseamnă a iubi pe această cale firească omenirea, nu în relele și păcatele ei, ci în frumuseța și bunătatea ei ideală, în dreptatea și cuviința ei.

Patriotism înseamnă iubirea pământului țării tale, nu pentru hrana ce ți-o dă, ci pentru amintirile legate de dânsul și pentru cât cuprinde el din viața neamului tău . . .“³⁾

Și'ntralt loc: „Oricând să ne aducem aminte că *nu suntem nimic fără poporul nostru*. El e izvorul ce curge neconținut, noi

¹⁾ Șt. Metes: Ce-a scris Iorga, pag. LXXIII.

²⁾ După Șt. Metes: Ce-a scris Iorga, pg. XV.

³⁾ Neamul Rom. a I. No. 66 pg. 194.

suntem picături în mersul lui . . . ,¹⁾ „acest admirabil *popor* — scrie, ulterior, în *Memorii* — *popor al tuturor sacrificiilor și răbdărilor*“.²⁾

„Dar numai cu sentimente, care se pot sfărâma de violență, un *popor* n'are siguranța viitorului. I-ar trebui, ca s'o aibă, *neatârănarea economică și lumina minții* . . .“³⁾

„ . . . Bogăția se câștigă, . . . în ziua de astăzi, nu numai prin muncă, oricât de plină de jertfă, . . . ci prin inițiativă, prin *curajul de-a începe crutare*“.⁴⁾

Lumina minții „ . . . cultura vine . . . nu numai din școli — scria N. Iorga în 1904, — când în aceste părți bântuiau vremi grele și cred că nu e fără folos nici azi, să reproducă acest pasaj. — Școala n'are nici o putere față de familie, când familia *este* în adevăr, și focul unui ideal arde, pe vatra ei, nestins din vechile timpuri ale strămoșilor. Aici în familie să se găsească limba românească ținută în cea mai mare cinste, aici să se găsească tot ce cartea românească dă mai bun și sănătos, aici să se găsească adevărul cult pentru literatura și *cultura națională* . . .“¹⁾

Iar mai târziu și pentru toți: „ . . . Să facem *să întărim* cultura noastră. Intr'acolo să ni se îndrepte toate silințele. S'o facem *una singură, adevărată, cinstită și bună*. Prin ea putem învinge și numai prin ea . . .“²⁾

Rodnicia aprigei sale lupte pentru unitatea culturală-sufletească, peste orice granițe, a dus la mărturisirea solidarității naționale și la înfăptuirea marelui act de Unire Națională, al cărei profet și apostol a fost în fruntea tuturor, el, N. Iorga.

Și'n fața neasemănatei și măreței sale opere, ne-ar putea servi tuturora, drept memento, următoarele cuvinte prin cari grăește glasul conștiinței unui înalt caracter :

„Sunt numai un om de carte, de școală, de condeiu, un *crescător* al neamului într'una din școlile înalte ale lui, care înțelege că împrejurările dela noi nu sunt ca acelea de aiurea, că aici nu te poți închide într'o specialitate, nu te poți pierde cu totul în adâncirea trecutului, fără ochi pentru ce se petrece în prezent, că în *neisprăvirea* noastră primejdioasă, în rătăcirile noastre oarbe pe drumuri care duc cu siguranță la moarte, că în confiscarea vieții noastre de câteva mii de oameni, cei mai mulți fără talent, fără hărnicie, fără conștiință . . . fiecare își are o *datorie* . . .“³⁾ *datorie* — cum completează mai târziu în *Memorii* ⁴⁾ — pentru a creia (și a păstra, desigur) o *Românie onestă și curată*“.

*

¹⁾ Sămănătorul a. VI (1906) pag. 55.

²⁾ *Memorii* I pg. 287.

³⁾ Sămănătorul a. IV (1905) pg. 98—99.

⁴⁾ Neamul Rom. I (1906) No. 61, pg. 114.

⁵⁾ Sămănătorul a. III (1904) pg. 403—404.

⁶⁾ Sămănătorul a. VI pg. 55.

Educatorii au, în mod fatal, și decepții.

Decepcionat uneori de „multele greutăți și nedreptăți amare“ — propriile sale vorbe — dar neînfrânt totuși și curat în conștiința sa, N. Iorga prevedea, în urmă cu 15 ani, o zi de sărbătoare . . . „o zi de sărbătoare — cum zice — pe rămășițele puterii dușmane . . . când . . . un gând recunoscător se va întoarce către noi, care am crezut când nu credeau alții, care am muncit când o întreagă societate era prinsă în cătușele lenii pompoase a Orientului, care am iubit în zile de ură și am luptat drept în vremea celor mai urâte țesături de intrigi și celor mai josnice mișcări de invidie, care am făcut înzecit datoria noastră în epoca dezertărilor cinice dela cele mai elementare datorii culturale, sociale și naționale . . .“³⁾

Ziua de sărbătoare a sosit! . . .

Voiu încheia cu ceea ce a smuls N. Iorga din însuș sufletul său, când a scris în „Ramuri“-le Craiovei despre Eminescu:

„ . . . *Intr'un om s'a strâns bogăția de suflet a neamului nostru de oricând și de oriunde. Având rădăcinile sale în cele mai depărtate tradiții naționale, acest suflet a atins cu cele mai desăvârșite manifestări ale sale culmile cele mai înalte . . .*“⁴⁾

¹⁾ Neamul Rom. No. 53 (1906) pg. 868.

²⁾ „Memorii“ vol. I pag. 139.

³⁾ Neamul Rom. No. 53 (1905) pg. 868.

⁴⁾ „Ramuri“ a. I. pg. 481.